

ŽIVOTI SVETACA

NINO RIČI

Preveo
Nikola Pajvančić
■ Laguna ■

Naslov originala

Nino Ricci

LIVES OF THE SAINTS

Copyright © Nino Ricci, 1990

Translation Copyright © 2007 za srpsko izdanje, LAGUNA

Autor je duboko zahvalan Terensu Birnsu, čija je istrajna podrška doprinela dovršavanju ove knjige i čije su kritike i predlozi pomogli njenom oblikovanju.

Posvećeno mojim roditeljima

Mesta koja smo poznavali ne pripadaju samo prostornom svetu u koji ih smeštamo da nam bude lakše. Ona su tek sitan odsečak među nanizanim utiscima od kojih se naš život tada sastojao; uspomena na jednu određenu sliku samo je žaljenje za jednim određenim trenutkom; a kuće, putevi, ulice, avaj, jednako su prolazni kao godine.

Marsel Prust

U potrazi za izgubljenim vremenom

I
~

Ako ova priča uopšte ima početak, trenutak u kome jedno određeno delo uzburkava površinu događaja poput kamena bačenog u more, i posle koga se talasi šire u beskraj, onda se taj početak dogodio jednog vrelog julskog dana 1960. u selu Vale del Sole, kada je moju majku ujela zmija.

Vale del Sole – koje se uopšte ne nalazi u dolini*, već se ugnezdilo na severnom obronku planine Kole di Papa, nekih hiljadu metara iznad same doline – nije bilo čuveno po kulinarskim specijalitetima, svetim mestima ili drevnim ruševinama; zaboravljeno i neopevano, bilo je to jedno od stotinu sličnih sela razbacanih po Apeninima, poput kamenčića. Njegova glavna ulica, Via San Đuzepe, spuštala se nekih kilometar i po od glavnog puta, a onda usecala oštro slovo S kroz središte sela i završavala se na njegovom kraju, kod pedesetak metara duboke provalije; a tog julskog popodneva ulica je bila pusta, žene i deca posakrivali su se u kućama, kapci su bili zatvoreni da ne uđu muve i jara, a muškarci su

* *Valle del Sole* (ital.) – Dolina Sunca. (Prim. prev.)

se nalazili u poljima, gde su otišli još pre zore i neće se vratiti za dana.

Ali u našoj kući nije bilo muškaraca koji bi išli da rade na poljima. Moj otac – rodom ne iz Vale del Sole već iz obližnjeg Kastilučija, vajkadašnjeg takmaca Vale del Sole – otišao je u Ameriku pre skoro četiri godine, kada su meni bile tek tri; a moj deda po majci, u čijoj smo kući živeli, ostao je bogalj u prvom ratu, jedna noga mu je bila kraća, pošto mu je kost smrskalo konjsko kopito na bojištu, a listove su mu prekrivali ožiljci od ručne bombe. Sada je živio od invalidnine i zakupnine koju je ubirao sa svojih nekoliko hektara maslina i vinograda; u selu su ga znali jednostavno kao *lu podestà*, gradonačelnik, zato što je taj položaj držao, bez izazivača, još od vremena fašista.

Poštarije je pre ručka doneo majci pismo. Pisma od mog oca pristizala su na svakih nekoliko meseci; ali zbijeni plavi rukopis koji sam ugledao na koverti, pre nego što ju je moja majka trkom odnela u svoju sobu, bio je uredan i čitak – ni nalik na ljutite škrabotine mog oca, koje baš nimalo nisu podsećale na oblike kojima nas je *la maestra* učila u školi, sva slova nalik na niz jednakih kružića. Posle ručka, kada je deda kao i obično otišao do Di Lučijevog *Bar e Alimentari* na čašu bevande i partiju *scope* (Di Luči je posedovao istinski preduzetnički duh, te nije zatvarao svoju radnju u vreme sijeste), majka se iskrala iz kuće, nateravši me da obećam da ću sedeti u kuhinji i učiti.

„Kuda ideš?“, upitao sam.

„Imam sastanak.“

„S kim?“

„S čovekom što seče piše dečacima koji previše zapitkuju.“

Morao sam da učim jer se u prvom razredu nisam baš najbolje pokazao. Učiteljica, krupna žena iz Roka Seke, čije

su grudi štrčale poput planinskih vrhova i čije je telo snažno odimalo mirisom belog luka i parfimisanog sapuna, poslala me je kući s ceduljom:

Vitorio Inočente je pametan ali lenj. Ako sinjora ne pripomogne oko njegovog obrazovanja, ja tu ništa neću moći.

Ja školu baš i nisam najredovnije posećivao – nekako se ispostavilo da sam umesto na časovima vreme provodio na vrhu Kole di Papa ili dole pokraj reke sa svojim drugarom Fabriciom, deleći cigarete koje bi on maznuo od svog oca. *La maestra* je jednog popodneva došla kod moje majke da je obavesti o mom bežanju i porocima; ali majka se samo nasmejala.

„Njemu je prosto dosadno, to je sve. Što sedi u toj učionici po čitav dan.“

Međutim, činilo se da sada moram da se popravim.

„Pokazaćemo mi *la maestri*, a?“, rekla je moja majka. „Kada odrasteš, ima da postaneš papa. Ovog leta ćeš da nadoknadiš sve što si propustio dok si jurio ovce s Fabriciom.“

I tako sam sada sedeo, na kamenoj klupi pred dedinom kućom, držeći u krilu knjigu po imenu *Principi Matematici* otvorenu na trećoj strani. Ali nisam je čitao. Umesto toga sam potonuo u nehajno stanje veoma osobeno za to doba godine, posebno kada je jedan sat, sunce sija, a čitav svet kao da je umotan u topao, žut san. Nedaleko je roj muva lebdeo oko gomile balege na kaldrmi, a one hrabrije su uzletale i dozivale svoje drugarice.

„Kozja je, ali nije loša!“ Trljale su ruke kao što moj ujak Paskvale čini kada sedne za tanjir *paste all' uovo*.

Iza ugla, iz pravca trga, pojavilo se stado ovaca u pratnji Anđela Danjela – zvali smo ga Crveni, zato što je bio jedan od retkih komunista u Vale del Sole; mada su godine prilježno provedene u piću doprinele da mu i izgled bude u skladu sa imenom – nos i obrazi sijali su mu od ispucalih kapilara.

Kretao se s odmerenom ravnodušnošću, noge su mu se pružale u dugačkim sporim koracima, a telo se njihalo prateći ih; mada su mu ruke visile nepokretno kraj bokova, samo se jedna šaka njihala, dokono pljeskajući kratkim pastirskim štapom po nogavici. Horda muva iznad kozje balege složno se digla kada su se ovce približile.

„O, Vito“, viknuo je Anđelo. „Šta to radiš napolju, što se tako pečeš na suncu?“

„Učim matematiku“, odgovorio sam, širom otvorivši oči i okrenuvši stranu. „Jednog dana ću da postanem papa.“

„Papa! Ama zašto samo papa? Što ne Isus Hrist lično?“

Kuća mog dede nalazila se na samom kraju sela, odvojena od poslednjih kuća pojansom niskog žbunja; a nedaleko iza nje kaldrma se završavala i put se pretvarao u običnu zemljanu stazu, izrovanu osušenim lokvama i kolskim tragovima. Tanak sloj prašine digao se sa zemlje kada su ovce prešle na stazu, zalebdeo im je oko nogu kao magla. Kod *la fonte di capre*, seoske česme, Anđelo je na trenutak zastao da sklopi šake ispod mlaza i prinese vodu ustima.

Okrenuo sam sledeću stranicu knjige, na trenutak osetivši olakšanje zbog šuškanja papira. Slika je prikazivala četiri sjajne crne jabuke, dve razmaknute, a dve blizu. Onda, ispod tih crteža: $1 + 1 = 2$. Knjiga je, izgleda, tvrdila kako bi ja trebalo da nekako povežem jabuke i natpis ispod njih; ali sunce, koje se odbijalo od stranice i ispunjavalo mi oči snom, tvrdilo je suprotno. Kapci su mi se polako spustili i sklopili, dok mi je veselo mnoštvo jabuka i brojki, oslobođeno tiranije knjige, igralo u glavi u ludim kombinacijama.

Probudio me je prigušen krik.

Krik – zvučalo je kao da je muški – došao je iz pravca naše štale, kojoj je krov bio u ravni ulice, pošto se nalazila usečena u padinu, isto kao i kuća, pa je u dvorište izlazila s druge strane, prema dolini. Odložio sam knjigu i sjurio se

niz krive kamene stepenice pored kuće koje su vodile do štale; ali kada sam obišao ugao na kraju stepenica, zastao sam. Štalska vrata bila su zatvorena, ali ispod njih je mala, uzana glava palacala jezikom: zmija. Video sam je taman na vreme; stajao sam ukipljen dok se ona, dugačka, tanka i zelena, provlačila ispod vrata pa nestala u leji paradajza u bašti moje majke, nežno šuškanje lišća na kraju je nestalo u guduri na ivici dedinog imanja nastaloj od dugogodišnjeg oticanja vode iz *la fonte di capre*.

Zmijama se, u Vale del Sole, od davnina pripisivalo posebno značenje. Neki seljani su verovali da su one besmrtno, zato što presvlače kožu, i u vreme setve, da bi rod bio bolji, kupovali su od *la strega di Belmonte* istucani zmijski svlak, pa tim prahom posipali polja. Drugi su tvrdili da kada čoveku zmija priđe zdesna, to donosi sreću, a sleva nesreću, ili da je smeđa zmija zla, dok je zelena dobra. Ali postojala je u Vale del Sole jedna izreka: „*Do l'orgoglio sta, la serpe se neva*“ – gde ima gordosti, blizu je i zmija – i retko se sumnjalo da su zmije, kakve god im druge osobine bile, prenosiooci uroka, a njega su se seljani bojali neuporedivo više nego običnog hrišćanskog boga ili đavola, i brižljivo su ga se čuvali, tako što su nosili amajlije od belog luka ili vučjih zuba ili stavljali jarčeve rogove iznad ulaznih vrata svojih kuća.

Ali dok sam ja zurio za zmijom, neko je odškrinuo vrata štale. Dva tamna oka sada su me gledala iz senke, usmerivši svu svoju silinu na mene, kao da snagom volje žele da me nateraju da nestanem. Spremao sam se da se okrenem i pobegnem, kada su se vrata štale još malo otvorila i dva oka su iznenada izletela iz štale poput lastavica, čarobno prome-nivši boju u blistavo plavo kada ih je dodirnulo sunce, u jarke plamenove koji su me opčinili i kao da su spalili sve druge osobine prilike koja se obrušavala na mene. Zateturao sam se unazad i pao, ruka mi se nagoni digla da me zaštititi od

udarca; ali udarac nije usledio, i tren kasnije sam po zvuku pucketanja grančica znao da je nešto otišlo za zmijom u guduru.

Na tren sam sedeo ošamućen na mestu gde sam pao, u glavi mi je tutnjalo a dlanovi su mi bili izgrebani i krvavi od pada. Od gustog žbunja, korova i mladica na ivici gudure nisam mogao da vidim pašnjak koji se širio iza nje; ali gore na glavnom putu ugledao sam blesak metala među drvećem koje se dizalo na krivini. Dok sam posmatrao, jedna sitna prilika uspenrala se uz padinu ispod drveća, malo kasnije se u daljini začulo kašljanje motora i mali automobil je iznenada izronio iz senke drveća, pa gotovo smesta nestao u pravcu Kastilučija.

Neko je, međutim, još bio u štali. Moja majka: ušao sam i zatekao je kako iz kofe sipa vodu u valov za svinje kao da se ništa nije desilo, dok fenjer bledoplavo sija sa tavanske grede iznad nje.

„O, to si ti“, rekla je okrenuvši se. Prošla je rukom kroz kosu da izvuče slamku koja je iz nje visila. „Mislila sam da učiš matematiku.“

„Čuo sam nekoga da viče“, rekao sam.

„O, nije to bilo ništa. Videla sam zmiju.“

„Nisi to bila ti, bio je neki muškarac.“

Majka je napučila usne i izvila ih u stranu, kao što je uvek činila kada razmišlja o nekom problemu. Kratko me je, prodorno pogledala, usitnivši očima; ali kada nisam odgovorio, blago mi je položila ruke na ramena.

„Ne boj se“, rekla je, tiše. „Možda će te i drugi ljudi pitati. Šta ćeš im reći?“ Pitanje i odgovor: tako nas je *la maestra* podučavala u školi i tako je otac Nikola, seoski sveštenik, podučavao katehizmu. Na svako pitanje postojao je tačan odgovor; od svega što čujete i naučite trebalo je da proberete samo ono nužno, ono što se traži.

„Ništa nisam video“, rekao sam napokon.

Na trenutak se majka ponovo zagledala u mene kroz skupljene kapke, kao da procenjuje iskrenost mog odgovora; ali se onda nagnula napred i poljubila me u čelo. U blagoslovu njenog poljupca na trenutak se učinilo moguće da sam rekao istinu, da su neobične plave oči bile iluzija, varka sunčeve svetlosti. Međutim, onda sam primetio dva sitna crvena uboda na majčinom gležnju.

„Mama“, rekao sam, „imaš krv na nozi.“

Moja majka je pogledala svoj gležanj.

„*Gesù Crist' e Maria.*“

Dodirnula je prstom krv i razmazala je po cevatici.

„Brzo trči do Di Lučija“, rekla je, „i reci mu da dođe s kolima. Reci mu da me je ujela zmija.“